

1. Василенко В.О. Інноваційний менеджмент: навч. посіб. / В.О. Василенко, В.Г. Шматько. – Київ: Видавництво ЦУЛ, 2003. – 439 с.
2. Гальчинський А.С. Інновації як стратегія українських реформ / А.С. Гальчинський, В.М. Геєць, А.К. Кінах. – Київ: Видавництво „Знання України”, 2002. – 326 с.
3. Гальчинський А.С. Україна: наука та інноваційний розвиток / А.С. Гальчинський, В.М. Геєць, В.П. Семиноженко. – Київ: Видавництво „Знання України”, 1997 – 128 с.
4. Лапко О.О. Інноваційна діяльність як фактор підвищення ефективності вітчизняної економіки / О.О. Лапко // Фінанси України. – 1998. – № 6. – С. 31-36.
5. Новицкий Н.А. Инновационный путь развития экономики / Н.А. Новицкий // Экономист. – 2000. – №6. – С. 27-38.
6. Харківський Д.Ф. Деякі питання інноваційного розвитку регіонів України / Д.Ф. Харківський, О.О. Євтушевська // Аграрний вісник Причорномор'я: Зб. Наук. Пр. – Одеса: ОДАУ. – 2005. – Вип. № 27. – С.132-136.
7. Коновалов В.М. Инновационная сага. [Електронний ресурс] / В.М. Коновалов – Режим доступу: <http://www.innocentre.ru/saga/index.html>.

УДК [005.591.6:005.936.3]:332.1-027.1

ДОРОШЕНКО І.О., аспірант

Одеська національна академія харчових технологій, м. Одеса

УПРАВЛІННЯ ЕФЕКТИВНІСТЮ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ

Розглянуто проблеми управління ефективністю інноваційного розвитку регіонів країни на сьогодні та можливі шляхи їх вирішення. Зокрема приділено увагу питанню вдосконалення забезпечення державного регулювання інноваційної діяльності та формування її інфраструктури, розробки регіональних інноваційних стратегій розвитку.

Ключові слова: інноваційний розвиток, інноваційна діяльність, механізм управління інноваційною діяльністю, інноваційна стратегія, інноваційно активні підприємства, науково-технічний потенціал регіону.

The innovation development efficacy management problems of country regions for today and possibility ways of their solution have been considered. The attention to improve state regulation guarantee question of innovation activity and forming its infrastructure, to work out innovation development strategies of regions has been spared at this article.

Key words: innovation development way, innovation activity, management innovation development mechanism, innovation strategy, innovation active enterprises, scienty-technical potential of region.

Вступ. У сучасному світі якість управління інноваційними процесами стала визначальним фактором конкурентоспроможності національних економік. Зростання інтелектуальної складової в економіці та її забезпечення інноваціями і інформацією, зростання значущості знань як

основного фактора розвитку та розвиток науко-містких та високотехнологічних галузей є загально-світовою тенденцією. За останні десятиліття розвиток світової економіки відбувався за рахунок інвестицій в інтелектуальні технології [1]. В Україні ж, на жаль, на протязі останніх півтора десятка років спостерігається технологічне відставання від розвинених країн, і, як наслідок, зниження конкурентоспроможності економіки нашої країни, гальмування розвитку високотехнологічних галузей промисловості, зниження якості робочої сили.

Науково-технологічний та інноваційний розвиток є невід'ємною складовою частиною задоволення широкого комплексу національних інтересів держави, що забезпечує її реальну незалежність і безпеку. До того ж у сучасних умовах глобалізації саме наука стала одним із головних економіко-відтворюючих чинників, що забезпечують розвиток країни за рахунок вдосконалення існуючих технологій, техніки та використання принципово нових досягнень [2]. Проте за роки незалежності науково-технічний потенціал країни, за дослідженнями науковців, зменшився у 2,5–3 рази, оскільки у перехідний період основний акцент було зміщено на розвиток сировинного сектору економіки, в той час як негативних тенденцій зазнали фундаментальна та прикладна науки. Але, якщо звернутись до класиків теорії довгих хвиль та теорії інновацій М.І. Туган-Барановського, М. Кондратьєва, Й.А. Шумпетера, К. Фрідмена та ін. (хоча і можна прослідкувати деякі розбіжності у поглядах учених на

дослідження довгострокових коливань), можна сподіватись на піднесення інноваційного буму в економіці і нашої держави, адже базові технологічні нововведення, за їх словами, виникають у період спаду, депресії або стагнації, під час яких активність спрямована в нові галузі.

Все вищезазначене і обумовлює актуальність досліджуваного у цій статті питання, зокрема його розгляду присвятили свої наукові праці багато вчених, зокрема П.Т. Саблук, Ю.Ф. Мельник, П.А. Лайко, Д.Ф.Харківський, М.М. Кулаєць, Н.М. Корсікова, І.О. Іртишева, Н.М. Сіренко та ін. Проте розглянутими в недостатній мірі залишаються ряд питань з управління ефективністю інноваційного розвитку підприємств, які і будуть досліджені в даній роботі.

Постановка завдання. Статистика свідчить, що в регіонах України швидко втрачаються можливості розвивати належним чином інноваційні дослідження, оперативно впроваджувати їх результати у практику, реагувати на світові науково-технологічні досягнення. Значна частина вітчизняних товарів не відповідає рівню сучасного наукового та технологічного забезпечення, що зумовлює їх неконкурентоспроможність на зовнішньому та внутрішньому ринках. Національні інтереси України вимагають ефективних заходів, спрямованих на збереження в регіонах вітчизняного науково-технологічного потенціалу, адже реальну незалежність і безпеку мають лише країни, здатні забезпечувати оволодіння новими знаннями та ефективно їх використовувати. Тому побудова ефективної стратегії інноваційного розвитку на сьогодні повинна стати одним із найбільш пріоритетних національних та регіональних інтересів держави.

Проте на сьогодні державні інноваційні програми часто не забезпечують досягнення конкретних кінцевих результатів. Міністерства, центральні органи виконавчої влади, місцеві органи влади та самоврядування не мають достатніх коштів для інноваційної трансформації відповідних галузей, а недержавні комерційні структури не зацікавлені у здійсненні довгострокових проєктів, які б забезпечували базові технологічні зміни. Причина цього - у непослідовності проведення науково-технологічної та інноваційної політики і її низька ефективність, що унеможливує здійснення ефективної інноваційної діяльності окремими підприємствами. Тому перспективним напрямом вирішення проблем у цій сфері є перехід вітчизняної економіки на інноваційний шлях ефективного та стабільного розвитку і, до того ж, за відносно короткий термін слід побудувати такий механізм організації науково-дослідних робіт та інноваційної діяльності в Україні, який би поєднав у собі елементи ринкової економіки та гнучкі важелі державного регулювання, сприяв би підвищенню якісних характеристик вітчизняного науково-технологічного потенціалу до рівня стандартів розвинених країн, інтенсифікації процесу опанування новими науковими знаннями, технологіями та їх практичним використанням.

Результати. На сьогодні ВВП на одного українця у 20 разів менший ніж на одного фіна і у 25 разів менший, ніж на кожного сингапурця, а його структуру взагалі важко коментувати. Рівень інноваційно активних підприємств в Україні коливається в межах 15–20% порівняно з 51% у країнах ЄС. Однією з головних причин зростаючого відставання деяких регіонів є те, що ідеї інноваційного розвитку, які взяті на озброєння світовим співтовариством, в Україні все ще залишаються на периферії реальних пріоритетів соціально-економічного розвитку держави. В цих умовах особливої гостроти і значимості набуває правильний вибір стратегії розвитку конкретного регіону, що спрямований на подолання технічного відставання та перехід на інноваційний шлях розвитку. Без цього економіка регіону втрачає конкурентоспроможність і приречена на перманентні кризи.

Розуміючи під стратегією довгострокове планування дій, що поширюється на всю тривалість інноваційного процесу в часі, інноваційна стратегія належить до всієї послідовності процесу – від досліджень, виробництва і збуту – до використання. Вона визначає темп підвищення технологічного рівня і способи знаходження для цього результатів (продуктів) розумової праці.

Являючи собою надзвичайно складний, не визначений за підсумком виниклих ситуацій важко прогнозований процес, розробка інноваційної стратегії потребує аналітичного опрацювання зовнішніх спільних, культурних і політичних умов та можливостей, а також внутрішніх змін, організаційних моментів, що впливають на готовність і здатність до розвитку. Проте, водночас, варто зазначити, що державне управління інноваційною діяльністю в Україні традиційно тяжіє до галузевих засад, в той час, як необхідно системно і послідовно впроваджувати функціональні принципи.

Перехід на функціональні принципи в державному управлінні інноваційним розвитком вимагає чіткого розуміння того, за який час, яким чином і які ресурси, залучені до процесу перетворення, дадуть очікуваний кінцевий результат. Якщо пригадати, що дослідники інноваційних теорій пов'язують інновацію з можливістю отримання окремими суб'єктами господарювання конкурентних переваг в умовах сучасного ринку, то саме економічний чинник має стати домінуючим при формулюванні та оцінюванні кінцевих результатів конкретної інноваційної діяльності. Таким чином, продукція, конкурентоспроможна на світовому ринку товарів та послуг, стає цілком логічним та довершеним результатом управління інноваційним розвитком за функціональним принципом. За такого загального погляду, «причетними» до створення конкурентоспроможної продукції стають, по-перше, окремі підприємства, які виробляють інноваційну продукцію або надають відповідні послуги щодо її створення, по-друге, держава, яка законодавчо, інфраструктурно та, в тому числі і фахово, забезпечує цей процес та, по-третє, суспільство в цілому, рівень розвитку якого визначає, зокрема, і культуру

виробництва. Всі учасники разом формують в країні інноваційно прийнятне середовище, яке спонукає все нових і нових суб'єктів господарювання займатися інноваційною діяльністю, в результаті якої створюється конкурентоспроможна продукція. Як наслідок, в країні закріплюються ринкові механізми господарювання, стрижнем яких є конкуренція.

Цілком очевидним є факт, що в сучасній Україні присутні практично всі ланки господарського механізму, здатного продукувати конкурентоспроможну продукцію. В Україні достатньо винахідників та фахівців, спроможних сформулювати ідею майбутнього товару. Є чимало підприємств, установ і організацій, здатних виконати необхідні маркетингові, наукові та технологічні дослідження, освоїти промисловий випуск нової продукції, забезпечити її виведення на ринок та реалізацію на ньому. Але, здебільшого, короткострокова економічна зацікавленість держави, регіонів та підприємств витискає актуальні завдання науково-технічного розвитку промислової сфери, незважаючи на те, що в сучасних умовах економічне зростання перебуває в тісній залежності від спроможності економічної системи створювати та використовувати інновації, основою яких є науково-дослідні і дослідно-конструкторські роботи.

За відсутності в державі, регіонах та на підприємствах інноваційної стратегії, яка є основною силою, що створює вирішальні фактори підвищення конкурентоспроможності виробництва, неможливо зупинити регрес економіки України. Без створення умов для підвищення конкурентоздатності промислових підприємств до подальшого технічного саморозвитку й далі гальмуватиметься технічний прогрес у сфері виробництва, збільшуватиметься відставання України не лише в технологічній, а і в економічній площині. До того ж, з огляду на те, що на ринку фігурує і конкурує вже не окремий товар, а комбінований пакет товарів, послуг та інформації, конкурентоспроможність продукції залежить вже не лише від її конкретного виробника, а й від спроможності національного, зокрема, і глобального, загалом, середовища та його учасників до супроводження й використання цього продукту. Різко зростає вимога до цілісності цього середовища, кваліфікованості, дисциплінованості, платоспроможності його учасників. Інтегруюча властивість «нової» економіки веде до розвитку децентралізованих взаємозв'язків між суб'єктами господарювання, громадянськими та ринковими інститутами на національному та наднаціональному рівнях. Це обумовлює постійне посилення обмежень дієздатності національних урядів та, відповідно, загострює важливість кваліфікованих та ефективних управлінських дій суб'єктів господарювання, які повинні бути спроможними забезпечувати власну конкурентоспроможність в сучасній глобалізованій економіці.

Хоча на сьогодні в Україні створено досить широке правове поле для державного регулювання розвитку науки та інновацій, яке певною мірою узгоджується з нормативно-правовими актами цивільного та загальноекономічного законодавств, проте законодавство, що регулює інноваційну

діяльність, вилилось у систему розрізнених поміж собою правових норм за цільовим, об'єктним та суб'єктним змістом, до того ж, найчастіше без чітких конкретних механізмів реалізації. Внаслідок цього, чинне законодавство, яким регулюються правовідносини в інноваційній сфері, не має необхідної структурної повноти і системної завершеності. В той же час, варто зазначити, що сьогодні центральний орган виконавчої влади, який здійснює заходи щодо проведення єдиної інноваційної політики, так і не визначений, а ефективне функціонування національної інноваційної системи є неможливим без створення адекватної інфраструктури інноваційного розвитку, яка передбачала б розвиток усіх форм інноваційної діяльності та забезпечувала організаційну, правову та економічну підтримку інноваційної діяльності на різних рівнях управління. Для цього необхідно відновити в повному обсязі діяльність уже створених структур та створити нові, особливо у сфері інформаційно-консалтингової, інжинірингової та впроваджувальної діяльності.

Звичайно є зрозумілим той факт, що процес створення інноваційної інфраструктури в Україні має набути системного характеру, а інноваційна діяльність потребує неабиякої підтримки, що треба враховувати при програмуванні розвитку регіону, особливо розподілу інвестиційних коштів. Проте за нинішньої ситуації регіонам необхідно розраховувати на власні сили та знаходити додаткові внутрішні можливості, здійснювати самостійний пошук виходу із кризової ситуації. А отже, питання фінансового забезпечення інноваційної діяльності залишається надзвичайно важливим та актуальним, і, водночас, добре відомим широкому загалу громадськості як таке, що вирішується надзвичайно складно. Через відсутність на підприємствах фінансування стримується створення нових винаходів, виконання нових прикладних досліджень. На сьогодні великі підприємства та організації не мають засобів для оновлення продукції і технічного переозброєння, а дрібні підприємства все ще не функціонують на повну або ж розраховують на міжнародну чи безповоротну допомогу. Тобто, основним джерелом фінансування інноваційної діяльності зараз є власні засоби підприємств (72,1%). У сучасних умовах пріоритетними напрямками інвестиційного забезпечення науково-технологічної діяльності підприємств повинні стати децентралізовані джерела. Це можуть бути як внутрішні, так і зовнішні джерела розвитку підприємства.

Є відомим той факт, що найважливішим напрямом інноваційно-інвестиційного розвитку економіки країни є забезпечення росту економічної ефективності її регіонів, що зазвичай оцінюється за часткою інноваційно активних підприємств у їх загальній сукупності та внеском результатів інноваційної діяльності таких підприємств у промисловість регіону і країни. Головну ж роль у підвищенні інноваційної активності відіграють вибір та реалізація певної стратегії інноваційного розвитку, ступінь забезпеченості необхідними ресурсами в інноваційній сфері, якість інноваційного менеджменту. Рівень інноваційної активності економіки в

регіоні безпосередньо пов'язаний з ефективністю інноваційної політики в країні та її регіонах, практичною реалізацією єдиної загальнодержавної стратегії формування національної інноваційної системи, що містить необхідні законодавчі, інституціональні, фінансово-бюджетні та інші складові, із створенням і підтримкою національної та регіональної інноваційної інфраструктури.

Економічне реформування потребує здійснення ефективною і гнучкою регіональної політики. Важливою складовою цієї політики є програмування розвитку регіону. Надзвичайно важливими для створення програм є статистичні дані, які допомагають правильно розставити акценти в програмах, з'ясувати, який напрямок розвитку регіону найбільше потребує перетворень. Винятково складним питанням для здійснення програм регіонального розвитку є пошук оптимальних організаційно-управлінських структур. Тому важливе місце в багатьох програмах розвитку займає створення або реорганізація органів виконавчої влади, як регіональних, так і органів місцевого самоврядування, які будуть відповідальні за здійснення даної програми. При розробці регіональної політики дуже важливе значення має розвиток інноваційної регіональної діяльності, тобто втілення останніх передових наукових розробок у виробництво, оскільки на сьогодні, наприклад, більше половини основних фондів АПК України виробили свій ресурс або морально застаріли. З цього випливає необхідність розробки та впровадження комплексу заходів з організації діяльності науковців і практиків у єдиному цільовому технологічному інноваційному руслі, де значна роль належить реформуванню та розвитку освіти. До того ж важливою проблемою на сьогодні є пошук таких форм функціонування підприємств, які дозволять створити дієвий механізм функціонування інноваційної діяльності

Висновки. Отже, підсумовуючи все вищевикладене, можна сказати, що країни у сучасному світі змушені здійснювати пошук прийнятної моделі економічного розвитку, яка б забезпечувала національну конкурентоспроможність і орієнтувала національну економіку на довгострокове зростання. Значний прорив в технологіях та інформаційній сфері спонукає їх орієнтуватися на нові джерела конкурентних переваг та створювати їх. Дійсно, в сучасних умовах найважливішим аспектом

регіональної політики є інноваційна складова, а Україна все ще має великий науково-технічний потенціал, накопичений запас нереалізованих розробок, про що свідчать висновки світових та вітчизняних експертів. Тому на сучасному етапі головною проблемою вважається збереження цього потенціалу та адаптація його до ринкових умов. Відомо, що економічне зростання на дві третини залежить від використання науково-технічного потенціалу і, внаслідок цього, одним із реальних шляхів виходу із кризи українських регіонів та підприємств є його ефективне застосування.

Перехід до інноваційної моделі економічного розвитку потребує реалізації виваженої комплексної державної стратегії, головним принципом якої є максимально повна реалізація потенціалу інноваційного розвитку для докорінної модернізації національної економіки, підвищення її соціально-економічної ефективності та національної конкурентоспроможності. Зокрема необхідно виконання таких завдань, як: забезпечення розвитку конкурентоспроможного інноваційного підприємницького сектора, що має на меті наблизити науковий потенціал до потреб ринкової економіки, забезпечити комерціалізацію наукової продукції, сформувати конкурентне середовище на альтернативних засадах, прискорити темпи впровадження наукових досліджень та підвищити їх ефективність; слідування відповідним пріоритетам розвитку освіти, науки і технологій; повноцінна інтеграція в глобальну інноваційну сферу, світову торгівлю наукоємними товарами та інтелектуальною власністю.

Для реалізації середньострокових пріоритетів інноваційної діяльності в Україні доцільно упорядкувати роботу технологічних парків, створити сучасні наукові центри та лабораторії при корпораціях, новітню інформаційну інфраструктуру та інформаційні банки технологій, спеціальні інноваційні фонди з залученням інституціональних інвесторів, комерційних банків. Мають бути модернізовані вільні економічні зони, як регіонального, так і міжнародного типу, створена мережа малих інноваційних впроваджувальних підприємств. Суттєвого вдосконалення на ринкових засадах потребує система управління і координації інноваційної діяльності, інноваційних проектів та програм.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Вахович І.М. Фінансова політика сталого розвитку регіону: методологія формування та механізм реалізації / І.М. Вахович. Монографія. – Луцьк: Надтир'я, 2007. – 496 с.
2. Корсікова Н.М. Інноваційна модель розвитку економіки України: сучасний стан і перспективи / Н.М.Корсікова // Економіка харчової промисловості. – 2009. - №1: Інноваційно-інвестиційні проблеми. – С. 20-24.
3. Методичні рекомендації з розробки стратегії інноваційного розвитку підприємств АПК // За редакцією Харківського Д.Ф. - Одеса, „Інвац”. - 2006 - 32 с.
4. П.А.Лайко. Інноваційні процеси в аграрному секторі економіки / П.А. Лайко, М.М.Кулаєць, М.Ф.Бабієко та ін. // Економіка АПК. – 2009. - №9. – С. 26-30.
5. Саблук П.Т. Проблеми забезпечення дохідності агропромислового виробництва в Україні в постіндустріальний період / П.Т.Саблук // Економіка АПК. – 2008. - №4. – С. 19-37.
6. Іортищева. І.О. Побудова інноваційних моделей регіональної агропродовольчої сфери на

інтеграційній основі / І.О.Іуртищева // Економіка АПК. – 2009. - №9. – С. 39-43.

7. Мельник Ю.Ф. Агропромислове виробництво України: уроки 2008 року і шляхи забезпечення інноваційного розвитку/ Ю.Ф.Мельник, П.Т.Саблук // Економіка АПК. – 2009. - №1. – С. 3-15.

8. Сіренко Н.М. Управління інноваційною системою аграрного підприємства / Н.М.Сіренко // Економіка АПК. – 2009. - №9. – С. 43-46.

УДК 338.434:631.11

КАЛАМАН О.Б., асистент, ДЖЕВАНІ Ю.М., студ.
Одеська національна академія харчових технологій, м. Одеса

НЕТРАДИЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

У даній статті розглядається питання пошуку нетрадиційних джерел фінансування підприємств АПК та характеризується їх стан щодо залучення грошових коштів у відповідну галузь.

Ключові слова: фінансовий лізинг, факторингові операції, форфейтингові операції, венчурний капітал

In this article the question of untraditional sourcing AIC enterprises search is examined and their state is characterized in relation to draw to money in the proper industry.

Key words: financial leasing, factoring operations, forfeiting operations, venture capital.

Вступ. Продовольча безпека України і соціальна захищеність населення визначаються рівнем функціонування пріоритетних галузей вітчизняної економіки, однією з яких є сільське господарство. У процесі ринкових трансформаційних перебудов більшість суб'єктів аграрного ринку постали перед проблемою недостатнього самофінансування, що й обумовило активну участь держави у розвитку галузі через надання фінансової підтримки сільськогосподарським підприємствам у вигляді бюджетного фінансування, пільгового оподаткування та кредитного забезпечення. Незважаючи на значне збільшення обсягів бюджетного фінансування сільського господарства у період 2000-2006 років (з 477 млн. грн. у 2000 р. до 6 млрд. грн. у 2006 р., тобто більш як у 12 разів), у 2009 році спостерігається зменшення фінансування на 16,2% у порівнянні із 2008 роком (5,9 млрд. грн. порівняно із 6,8 млрд.). Збитковими залишаються понад 32% сільськогосподарських підприємств, що свідчить про невідповідність обсягів фінансування із потребами підприємств. Проблема ускладнюється виконанням Україною інтеграційних вимог, які висуває світове співтовариство. Вони полягають у необхідності трансформації державної фінансової підтримки агропромислового виробництва, що може негативно позначитись на

конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції. Така ситуація вимагає нових підходів до питання пошуку альтернативних джерел фінансування, окрім акумуляції власних коштів та державного фінансування.

Питанню ступеня державної фінансової підтримки сільського господарства присвячено праці провідних вітчизняних політиків і вчених економістів-аграрників, серед яких П.І. Гайдуцький, В.П. Галушко, І.М. Демчак, М.Я. Дем'яненко, С.М. Кваша, І.Г. Кириленко, П.А. Лайко, В.Я. Месель-Веселяк, О.М. Могильний, М.В. Полозенко, П.Т. Саблук, В.П. Ситник, О.М. Шпичак.

Вагомий внесок у розвиток теорії, методології, історії становлення та формування систем обліку і контролю, фінансування підприємств сільського господарства зробили відомі вітчизняні й іноземні вчені: М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бугинець, Є.В. Калюга, Г.Г. Кірейцев, М.В. Кужельний, В.Г. Лінник, І.В. Малишев, Н.М. Малюга, Р. Манн, П.П. Німчинов, Т.П. Остапчук, О.М. Петрук, М.С. Пушкар, С.В. Свірко, Я.В. Соколов, В.В. Сопко, Л.К. Сук, Л.М. Трохименко, В.Г. Швець, В.О. Шевчук.

Проте, невирішеними і такими, що потребують висвітлення, залишаються питання впровадження нетрадиційних джерел фінансування для гідного розвитку підприємств. Невирішеність таких питань і обумовлює актуальність обраної теми статті.

Постановка завдання. Метою написання статті є обґрунтування переваг та недоліків різних методів фінансування підприємств сільського господарства. Для досягнення мети будуть розглянуті наступні питання:

- якість фінансування підприємств АПК із державного бюджету;
- можливість використання кредитів для подальшого розвитку підприємств;
- переваги та недоліки нетрадиційних для України джерел фінансування.

Об'єктом дослідження є фінансові операції, пов'язані з надходженням і використанням грошових коштів з різних джерел сільськогосподарськими